

Tandori Dezső

A VERSEINKBEN?

Orbán Ottó végszavára

Nincs szabad vers, mert ha
 verset írsz, az még mindig a rabság,
 még mindig az van, hogy nem vagy szabad,
 a nyelv szabályainak vagy alávetve,
 és a kötött vers a produkcióval rabság,
 nem kevésbé, mint a végül kilenc labdával
 zsonglőrködő artista mutatványa,
 ahogy bukfenkezés közben fogja fel
 talpával és orrával, gurítja hátra
 orráról a homlokán át az egyik labdát,
 talpáról a gerincén az orrára, előre, a másikat,
 míg a többi hét labda, ha igaz egyáltalán,
 hogy hét, lassan kering föl-le az égben,
 a levegőben. És mindez mégis a szabadság,
 igaz, igaz, mindez még mindig vigasz,
 csak rabság, hogy ez a szabadság, hogy
 akkora lenne valakinek a rabság, ha nem írna verset,
 hogy az, hogy verset ír – – – és a többi.

Borzalmak történtek háborúk ürügyén,
 háborúk okán, és a végén mi lett, megkínzott,
 habzó szájak, puskatussal szétvert sípcsontok
 a fagyban lúggal és sós vízzel öntözve,
 hogy a szomszédnak is jusson a sűrű sokaságban,
 és kiverve az ablak a decemberi hidegben:
 szabad pénzkereset volt-e, hogy fordítanom kellett
 egy ilyen könyvet, vagy olvashatom, na és, ha
 nem olvasnám, az alkony csendjén, ahogy
 a francia bankrabló, egykori mauthauseni fogoly,
 együtt az egykori légióossal, egykori gestapós,
 azonnal a felszabadítók oldalára állt – – – és
 a többi, szabadság-e az is, hogy olvasok?

Legyőzzük a halált mindekképp? Aligha hinném.
 És a tényleges halottaknak mesélem, ha verebek,
 ha emberek, hogy: „Tudjátok, hiszen már semmit se tudtok,
 mi itt vagyunk a Földön, ezen a Földön, melyre ti
 azt kérditek csak, hogy micsoda?? Miről beszéltek?
 Mert nektek már csak az van, ahol a Föld nincs, és nem
 tudtok beszámolni róla, az szabadság-e már, béke-e,

és ezért csak nagy igyekezettel nyaggtalak, talán gyötörlek is titeket, á, mit! nem éreztek ti már gyötrelmet így – bár ki tudja? –, hajtom, hajtjuk a magamét, a magunkét, hogy: Tudjátok... és nem is tudom, mi hol ér véget, az idézet, a képzet (az enyém, a miénk, rólatok), és ezt még nektek mondom-e, vagy csak eljövendő halálom tölcser kútjába beszélek, beszélek bele, tudjátok, mi itt még úgy vagyunk emberek, hogy van, kit egyazon napon nem akarunk magunkkal említeni, nem akarunk említettetni velük egyazon napon, és a szabadságunkat ott védelmezzük, hogy nem akarunk találkozni senkivel, nem akarunk többé elintézni semmit, nem akarjuk, hogy szóljanak hozzánk, posta érkezzon, sikerekre vágyjunk, verseinkére, versre, egyáltalán.”

Hát így – a verseinkben? „De ti azt már nem is tudjátok, fel nem fogjátok, mint zsonglőr labdát se, hogy mi itt mind élő halottak vagyunk, s nemcsak a verseinkkel...”

George Szirtes

BELÜL, TÚL ÉS A FELSZÍN ALATT: EMLÉKEZÉS ORBÁN OTTÓRA

Mesterházi Mónika fordítása

Ha meghal egy barátunk, aki egy személyben kiváló író is, a veszteség egyszerre személyes és közügy. De az ember még a magánvilágában is tudja, hogy a barátságon túl vagy akár a barátság felszíne alatt létezik egy másik élet is.

A barátságon *túl* ott van a könyvek, a hatások, a hírnév világa: a Parnasszus kicsit piaci, kicsit szabadkőműves, kicsit angyali csodája, a maga meredekebb és lankásabb oldalaival, ahol a barátunknak is megvan a még ki sem jelölt helye, ahol az irodalmi hegymászók táborot vernek és letelepszene, és ahol az ember, ha szintén író, maga is megtalálható (vajha az ember látná és megtalálná magát, vagy bármit biztosra vehetne). A barátságnak ez a része az ajtón túl marad, ahogy beszélgetünk, iszunk és udvariasan társalgunk. *A túlnak* ez a varázshegye hozott össze mindenekelőtt.

De hogy varázs? Hegy? Ahogy itt szövöm magamnak ezt a kis mappa mundit, rájövök, hogy túl szép, túl bájos lett Ottóhoz, aki a legkevésbé sem mítoszteremtő költő, aki AZ ÖREG VERDI-ben megírta: „*majd fingok én nektek Dies Irae-t, / a titkos kapukulcs az*